

بازشناسی
هویت
ایرانی
اسلامی

دکتر
علی
شریعتی

سپهر

www.ketab.ir

[به نام خدا]

- سرشناسه شریعتی، علی، ۱۳۱۲ - ۱۳۵۶.
- عنوان و پدیدآور بازشناسی هویت ایرانی - اسلامی / علی شریعتی.
- مشخصات نشر مشهد: سپیده‌باوران، ۱۳۹۴.
- مشخصات ظاهری ۳۷۵ ص؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س م.
- فروست مجموعه آثار علی شریعتی؛ ۲۷.
- شابک 978 - 600 - 7746 - 06 - 6
- ویرایش فیپای مختصر.
- یادداشت فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.
- یادداشت کتابنامه.
- یادداشت نمایه.
- شماره کتابشناسی ملی ... ۳۷۹۸۷۳۵

بازشناسی هویت ایرانی - اسلامی

علی شریعتی

سپیده‌باوران

- ویرایش ویراستار: سید خلیل حسینی، محمدکاظم کاظمی
- نظارت بر متون عربی محمدکاظم کاظمی
- نمونه‌خوانی حسین باقری
- تایپ سعیده جامع
- صفحه‌آرایی محمدکاظم کاظمی
- طرح جلد پریسا تشکری
- چاپ اول بهار ۱۳۹۴
- شمارگان ۱۱۰۰ نسخه
- لیتوگرافی پارسا
- چاپ آسمان
- صحافی شهر چاپ خراسان
- شابک ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۷۷۴۶ - ۰۶ - ۶
- ISBN 978 - 600 - 7746 - 06 - 6

حق چاپ محفوظ است.

مرکز پخش: ۰۲۲۲۲۲۲۰۴ - ۰۲۲۲۲۸۶۱۳ (۰۵۱)

دیگر مراکز پخش: گسترش: ۰۲۱۷۷۳۵۴۱۰۵ - ققنوس: ۰۲۱۶۶۴۰۸۶۴

آفتاب پنهان: ۰۹۱۹۲۵۱۱۰۳۶

قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان

۹	یادداشت ناشر چاپ حاضر
۱۳	یادداشت ناشر
۱۷	تاریخ ایران اسلامی تا صفویه
۱۹	ارزش متد علمی
۲۲	منابع لازم برای شناسایی تاریخ ایران اسلامی تا حمله مغول
۲۵	چگونگی برداشت تاریخی از مطالعه یک کتاب
۳۳	متد شناختن مذهب
۴۲	مطالعه عینی تحولات اجتماعی
۴۶	تفاوت نژاد آرایی و سامی

۴۷	بررسی ویژگی‌های دو قرن اول ایران اسلامی
۵۵	عوام‌زدگی
۶۵	قیام‌های ملی بر علیه خلافت عرب
۷۶	ضرورت ریشه‌یابی طبقاتی قیام‌های ملی ایرانیان
۸۲	ادوار پنج‌گانه تاریخ ایران بعد از اسلام
۹۳	باب ششم - بازگشت به خویش
۹۵	نصل ایران، در روشن از خویش
۹۵	۱. عوام با بیگانگی با خویش
۱۰۱	ناسیونالیسم غریبی و جاهلی
۱۰۷	فصل دوم، الیناسیون ایران
۱۱۷	فصل سوم، الیناسیون فرمت ملی
۱۱۷	۱ - فرهنگ، تمدن
۱۱۸	بازگشت به ملیت و مذهب
۱۲۰	فرهنگ
۱۲۸	ملیت و ناسیونالیسم
۱۳۲	ملیت و راسیسم
۱۳۵	انترناسیونالیسم و ناسیونالیسم
۱۵۷	فصل چهارم، ملیت و مذهب
۱۶۴	اسلام و ملیت
۱۷۱	الیناسیون
۱۷۷	فصل پنجم، نهضت‌های بازگشت به خویش در تاریخ ایران
۱۷۷	۱. دورگشتن از خویش
۱۸۶	۲. بازگشت به خویش
۲۱۹	نهضت ادبی
۲۲۷	رستاخیز فلسفی و علمی
۲۲۹	نهضت اسلامی

۲۳۵ فصل ششم، بازگشت به خویش

۲۴۹ تولد دوبارهٔ اسلام، در نگاهی سریع بر فراز یک قرن

۲۵۱ آسفتگی‌ها و مقاومت‌ها

۲۵۲ استقلال در قضاوت

۲۵۴ بیداری و حرکت نوین

۲۵۵ نقش شخصیت‌ها

۲۵۶ ناصر سازنده و نگاهدارندهٔ مکتب

۲۵۸ وکالت اندیشه و قدرت

۲۶۱ نصرت سلفیه

۲۶۶ روحانیت سبعه

۲۶۹ بازگشت به خلیف

۲۷۱ نهضت ملی

۲۷۲ سکوت و سازش

۲۷۷ دریغ‌ها

۲۸۵ ضمیمه‌ها

۲۸۷ تشیع: میعادگاه روح سامی و روح آریایی

۳۲۷ ممالک همجوار

۳۲۹ عراق

۳۲۹ ترکیه

۳۳۰ هند

۳۳۲ افغانستان

۳۳۳ شوروی: تفکیک بین کمونیسم و سوسیالیسم

۳۳۵ هند

۳۵۱	فهرست‌های راهنما
۳۵۳	آیات، احادیث و عبارتهای عربی
۳۵۴	نام اشخاص
۳۶۰	نام جای‌ها
۳۶۴	نام اقوام و طوایف
۳۶۶	نام کتاب‌ها و نوشته‌ها
۳۶۸	مفاهیم و تعبیرات

www.ketab.ir

یادداشت ناشر چاپ حاضر

اهمیت و ارزش آثار مرحوم دکتر علی شریعتی ما را برانگیخت که متن کتاب حاضر را با دقت و مراقبت ویژه در ویرایش و کتاب‌آرایی به چاپ رسانیم. همین به‌واقع انگیزه اصلی ما برای انتشار دوباره این کتاب و دیگر آثار ایشان است.

به همین سبب در چاپ حاضر بیشترین سعی گروه ویراستاری بر نمونه‌خوانی دقیق و ویرایش فنی اثر بوده‌است. البته این ویرایش صرفاً به حوزه رسم‌الخط، نقطه‌گذاری، پاراگراف‌بندی در مواردی اندک، ذکر کلماتی در قلاب (با قید در پانویس) محدود شده است و جز اینها هیچ تصرفی در متن نکرده‌ایم. مبنای چاپ حاضر، آن نسخه از کتاب است که در «دفتر تدوین و تنظیم مجموعه آثار معلم شهید دکتر علی شریعتی» تدوین شده و نسخه معتبر این اثر به حساب می‌آید. این نسخه از کتاب - که با همان حروف پینتی چاپ اول است - چاپ‌های متعدد به خود دیده و ما از چاپ ششم آن استفاده کرده‌ایم.*

در بازخوانی‌های چندباره اثر توسط افراد مختلف گروه ویراستاری، در بعضی مراجع ما خطاهایی یافت شد که باید اصلاح می‌شد. در این ویرایش در مواردی

*. شریعتی، علی، بازشناسی هویت ایرانی - اسلامی، (مجموعه آثار، ۲۷)، چاپ ششم،

که خطا محرز بود و شکل اصلی کلمه روشن، متن (باتذکر در پانویشت) اصلاح شد و در مواردی که محرز نبود، فقط حدس و گمان ویراستار در پانویشت آمد. همچنین عبارت‌های فرنگی متن به پانویشت منتقل شد تا متن کتاب شکل دوزبانه نیابد. پانویشت‌هایی که افزوده این چاپ است با قید «و. س.» (ویراستاران سپیده‌باوران) و با علامت * مشخص شده است. البته افزون بر این‌ها، پانویشت‌هایی هم از سوی دفتر تدوین و تنظیم مجموعه آثار با همین علامت و با تید «دفتر» د، متن بود که به همان صورت حفظ شد.

مزید، دیگر این چاپ، اعراب‌گذاری، درج نشانی و ترجمه آیات و احادیث و رفع بعضی بی‌بها‌ها، موهومی است. از پدر بزرگوارم که با دانش و اشراف خود در ادبیات عرب بر این سمت طهارت کردند، سپاسگزارم.

ما امیدواریم که ویرایش حاضر با این دقت و سواس گونه، گامی به جلو باشد و بتوانیم رضایت خوانندگان را فراهم آوریم. با این همه مدعی بی‌خطا بودن مطلق در این کار نیستیم و رهنمودهای «هل نظر و بصر را به جان و دل خریداریم».

عابس قدسی

نشر سپیده‌باوران

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

غرض از انتشار این مجموعه - به یاری خدا - تدوین و چاپ کلیه نوشته‌ها و گفته‌های منتشر شده منتشر شده‌اشده معلم شهید دکتر علی شریعتی، به روشی دقیق، با در نظر گرفتن کلیات و تجدیدنظرهای وی و با پرهیز از هرگونه دخل و تصرف در آثار اوست از این کلیه نوشته‌ها و گفته‌هایی که بدون نظارت آن شهید به چاپ رسیده‌اند، به منظور رعایت امانت و جلوگیری از هرگونه سوء تفاهم، سوء تعبیر و سوء استفاده بار دیگر نوشته‌های اصلی و یا نوارها دقیقاً مطابقت می‌شوند.

کوشش می‌شود که تمامی مطالب مربوط به یک موضوع - که فعلاً در جزوه‌های کوچک و متوسط پراکنده‌اند - در یک یا چند جلد، عنان واحد طبع و نشر گردند. این کار در واقع اجرای خواست معلم شهید ماست (ر.ک. به وصیت وی در مجموعه آثار، ش ۱)

در پیوست‌های هر یک از مجلدات، علاوه بر فهرست اعلام و... فهرستی نسبتاً کامل از مفاهیم و اصطلاحات و تعبیرات به دست داده می‌شود. مهارت و خلاقیت معلم شهید ما در به کار گرفتن مفاهیم و تعبیرات موجود در فرهنگ و ایدئولوژی اسلامی و نیز سایر فرهنگ‌ها و مکاتب، یکی از «باقیات صالحات»

اوست و توجه به این قسمت، برای توفیق در شناخت هر چه بیشتر افکار و عقاید مکتبی و انقلابی وی و استفاده از این میراث و آموزش و بارور کردن آن و نیز تحقیق جهت‌دار، ضرورت دارد.

همچنین در صورت لزوم، به منظور روشن شدن برخی از نکات و یا ذکر مابذی که در متن بدان‌ها اشاره رفته است، یادداشت‌ها و توضیحاتی کوتاه در بخش پیوست‌ها افزوده می‌شوند.

یادآور می‌شود این نکته به جاست که بخش پیوست‌ها توسط ناشر این مجموعه تهیه می‌شود و برای «دفتر» مسئول کلیه نابسامانی‌ها و نارسایی‌های آن است. در هر حال امید داریم که انسان‌های حق طلب و آزاداندیش و متعهد در کتب این مجموعه اصیل‌ترین و مهم‌ترین وجوه آثار وی را بیابند.

دفتر تدوین و تنظیم

مجرعه آثار معلم شهید دکتر علی شریعتی

یادداشت ناشر

مجموعه حاضر بر برگزیده چهار بخش اصلی و یک بخش «ضمیمه‌ها» - که خود شامل دو قسمت است - به شرح زیر می‌باشد:

۱. تاریخ ایران اسلامی تا صفویه. دروس شفاهی معلم کبیر در دانشکده ادبیات دانشگاه مشهد در آن زمان ۱۳۴۰ تحت عنوان تاریخ اسلام تا مغول می‌باشد که در همان زمان توسط دانشجو بیان بر روی نوار ضبط و سپس به صورت پلی‌کپی تکثیر شده است. به علت عدم دسترسی به نوار درس‌ها، پلی‌کپی‌های مذکور را - با اصلاح جمله‌بندی‌ها - استخراج عنوانین نامناسب فصول آن و از جمله تغییر عنوان اصلی تاریخ اسلام تا ایران به تاریخ ایران اسلامی تا صفویه - مآخذ قرار داده‌ایم. ذکر این نکته حائز اهمیت است که چون این بخش در زمان‌های متوالی در کلاس درس شفاهاً تدریس شده، هر با جهت تداعی مباحث قبلی نیاز به تکرار و تأکید و تحلیل مسائل دیگر پیش آمده که در نتیجه انسجام روند فکری آن را مختل نموده است.

۲. بازگشت به خویش. این بخش از کارهای قلمی است که تاریخ دقیق تحریر آن معلوم نیست. اما دلیل اینکه قبلاً غالب مضامینش در کلاس‌های دانشگاه مشهد به طور پراکنده مطرح شده، به نظر می‌رسد که در سال‌های پس

از اخراج از دانشگاه (یعنی ۵۱ - ۵۰) به نگارش درآمده باشد. در زمان حیات وی از روی نسخه تاییبی آن تعداد محدودی پلی کپی می‌گیرند و بعداً همین پلی کپی‌ها را به صورت کتاب منتشر می‌کنند. ما ضمن مقابله کتاب مذکور با متن دستخط اصلی به این نتیجه رسیدیم که معلم شهید در اولین نسخه تاییبی - که احتمالاً بین رفته - تصحیحات و به خصوص اضافاتی منطقی - که گاه به چندین صفحه - می‌رسد - انجام داده است. لذا «دفتر» چون اضافات موجود در کتاب فوق‌الذکر، که در متن دستنوشته اصلی وجود ندارد - یقیناً جزء آخرین نظرات اصلاحی وی می‌باشد، به انعکاس آن‌ها در این مجموعه مبادرت ورزیده است.

۳. تولد دوره رنسانس (Renaissance) در نگاهی سریع بر فراز یک قرن. این بخش «بلافاصله» هم پیام یا بررسی تاریخ به چاپ رسیده است. در ابتدای سال ۱۳۵۶ (یعنی یک ماه قبل از شهادت) در فضایی پر از اختناق توسط خود معلم بر روی نوار ضبط می‌گردد. و پس از اینکه متن آن از نوار پیاده می‌شود، از جانب وی تا اندازه‌ای مورد تحک و اصلاح قرار می‌گیرد. لازم به توضیح است که چون امکان هجوم عناصر ساواک به نوار شریعتی می‌رفت، به توصیه وی قرار بر این می‌شود که اول گفته‌های نوار پیاده، سپس پاک شود، که در این فعل و انفعال انتهای نوار قبل از پیاده شدن کامل آن نماند. به از بین می‌رود.

۴. در یخ‌ها. از گفته‌هایی است که احتمالاً در اواخر سال ۱۳۵۵ توسط خود معلم بر روی نوار ضبط می‌گردد. این گفته‌ها همان‌طور که در اوایل این بخش ذکر گردیده، شامل دو بخش مجزا می‌باشد که بخش دوم آن به دلیل هماهنگی با این مجموعه تحت عنوان آرزوها در مجموعه آثار ۲۵ گنجانده شده است. در ضمن چون نوار این گفته به دست نیامد، متن پیاده‌شده را پس از تصحیح، در این مجموعه نقل کردیم.

۵. ضمیمه‌ها. که شامل قسمت‌های زیر می‌باشد:

۱. تشیع: میعادگاه روح سامی و روح آریایی. این قسمت - که برای اولین بار چاپ می‌رسد - بخشی از دستنوشته‌های کویری است که در سال‌های ۴۸ - ۴۷

نوشته شده‌اند. علت‌گزینش این نوشته - که عنوان آن از سوی ما انتخاب شده - از کل نوشته‌های کویری فوق‌الذکر، زمینه مشترکی است که با بخش‌های اصلی این مجموعه دارا می‌باشد. هرچند که معلم شهید در سطر اول آن به مباحث قبلی ارجاع می‌دهد، ولی چون این مباحث هماهنگی لازم را با مجموعه برخوردار نیستند، از چاپشان خودداری ورزیده‌ایم.

۲. **ممالک همجوار.** جزء دروس شفاهی است که در نیم‌سال اول سال تحصیلی ۴۹-۵۰ در سال سوم تاریخ تدریس شده و سپس به صورت پلی‌کیی تکثیر می‌گردد. به علت در دسترس نبودن نوار مربوطه، پلی‌کیی مزبور را مأخذ قرار داده، پس از تصحیح ابهامات و اشتباهات، مطالب آن را در اینجا آوردیم.

در پایین نکات زیر را ادآوری می‌گردند:

۱. در هر جات افزون‌کننده یا عبارتی ضروری تشخیص داده شده است، آن را در میان [] قرار داده‌ایم.
۲. در مواردی که کلمه یا کلمات قابل تشخیص و حتی حدس زدن نبوده‌اند، به جای آن‌ها علامت «...» به کار برده شده است.

دفتر تألیف و تنظیم مجموعه آثار

معلم شهید دکتر علی شریعتی

۱۳۶۰/۱۰/۱